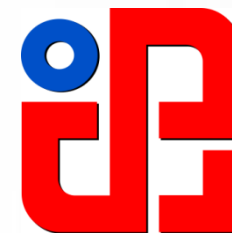

FAKULTET TEHNIČKIH NAUKA
Departman za proizvodno mašinstvo

OPTIMIZACIJA I LOGISTIKA PROIZVODNJE

Tema:

UVOD U NASTAVNI PREDMET

Prof. dr Dejan Lukić

Autorizovani materijal sa predavanja – zabranjeno štampanje i umnožavanje

Osnovni podaci

Predmetni nastavnici:

Prof. dr Dejan Lukić
kabinet br. 6, Mašinski institut
tel. 485-2331

e-mail: lukicd@uns.ac.rs

Prof. dr Mijodrag Milošević
kabinet br. 106, Mašinski institut
tel. 485-2346

e-mail: mido@uns.ac.rs

Predmetni asistent:

MSc Dejan Božić
kabinet br. 112, Mašinski institut
tel. 485-2473

e-mail: bbozic997@gmail.com

Ocena:

$O=0,3P+0,2K1+0,2K2+0,2GR+ 0,1(PP+PV)$

P - pismeni ispit (30 bodova)

K1, K2 – kolokvijumi (2x20 bodova)

GR – grafički rad (20 bodova) - uslov za izlazak na pismeni deo ispita

PP, PV - prisustvo na predavanjima i vežbama (5+5 bodova)

Osnovni podaci

Literatura:

- **Todić, V., Penezić, N., Lukić, D., Milošević, M.: *Tehnološka logistika i preduzetništvo*, FTN, Novi Sad, 2012.**
- **Todić, V., Stanić, J.: *Osnove optimizacije tehnoloških procesa izrade i konstrukcije proizvoda*, udžbenik, FTN, Novi Sad, 2004.**
- **Todić, V., Banjac, D.: *Projektovanje i optimizacija tehnoloških procesa obrade*, priručnik, FTN, Novi Sad, 2000.**
- **Mikac, T., Ljubetić, J.: *Organizacija i upravljanje proizvodnjom*, Graphis, 2009.**
- **Beker, I. i dr.: *Lean sistem*, FTN, Novi Sad, 2017.**
- **Vomak, Dž., Džons, D.: *Filozofija Lin koncepta*, FTN, Novi Sad, 2012.**
- **Paunovic, S. *Preduzetništvo-od biznis ideje do realizacije*, Fakultet za menadžment, Beograd, 1998.**
- **Penezić, N.: *Preduzetništvo-savremeni pristup*, Akademaska knjiga, Novi Sad, 2008.**
- **Krstić, J.: *Biznis plan*, Prometej, Novi Sad, 2003.**

Nastavne oblasti i kolokvijumi

1. Uvod u nastavni predmet
2. Osnove tehnoekonomske optimizacije/Analitičke metode optimizacije
3. Eksperimentalne metode optimizacije/Metode simulacije
4. Osnove razvoja i višekriterijumsko vrednovanje proizvoda
5. Tehnoličnost konstrukcije proizvoda
6. Metode višekriterijumskog vrednovanja proizvoda
7. Optimizacija i višekriterijumsko vrednovanje tehnoloških procesa
8. Modeliranje i simulacija proizvodnih i tehnoloških procesa
9. Kolokvijum 1
10. Logistika proizvodnje
11. Osnove preduzetništva (Zadaci i uloga preduzetnika, Vrste preduzeća, Preduznički proces; Organizacione forme i obezbeđenje kapitala)
12. Poslovni-biznis plan (Biznis plan, Marketing plan; Finansijski plan)
13. Lean koncept u proizvodnji (5S, Kaizen, Poka Yoke, Kanban, Heijunka...)
14. Menadžment projekta
15. Kolokvijum 2

Kolokvijumi:

- I kolokvijum (2 ÷ 8 teme), II kolokvijum (10 ÷ 14 teme)

Tematske oblasti vežbi

1. Metode optimizacije: Gradijentna metoda i Metoda pretraživanja
2. Metode optimizacije: Gradijentna metoda i Metoda pretraživanja
3. Simpleksna metoda optimizacije (Eksperimentalna I analitička)/Zadatak 3b.
4. Analiza tehnološkičnosti konstrukcije proizvoda/Podela grafičkih radova
5. Metoda grupnog višekriterijumskog odlučivanja/ Zadatak 3+4 boda
6. Metoda višekriterijumskog odlučivanja - AHP Metoda / Zadatak 3+2 boda
7. Optimizacija tehnoloških procesa (vreme i troškovi proizvodnje)
8. Optimizacija tehnoloških procesa (vreme i troškovi proizvodnje)
9. Proračun i optimalno raspoređivanje proizvodnih resursa
10. Proračun i optimalno raspoređivanje proizvodnih resursa
11. Biznis plan (analiza postojećeg biznisa i razvoj novog proizvodnog poduhvata) Zadatak 3 boda (CV, Propratno i kontaktno pismo)
12. Biznis plan (analiza postojećeg biznisa i razvoj novog proizvodnog poduhvata)
13. Primer menadžment projekta u planiranju, organizovanju i upravljanju – MS Project
14. Lean alati

Osnove tehnoekonomske optimizacije

Optimizacija predstavlja **metodologiju** pomoću koje se određuje **najpovoljniji rezultat ili rešenje** za određene **uslove**.

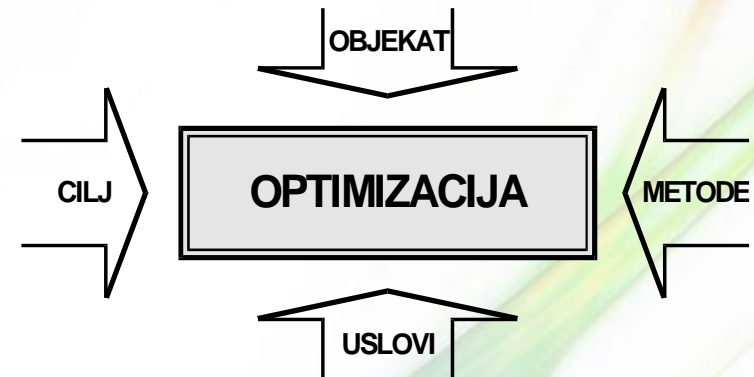
Posebni deo teorije optimizacije, primenjene u proizvodnom mašinstvu i tehnici uopšte, čini **tehnoekonomska optimizacija**.

Pojam tehnoekonomska optimizacija baziran je na činjenici da je iznalaženje **najpovoljnijih rešenja** zasnovano na **grupi tehnoloških i ekonomskih kriterijuma**.

Među osnovne pojmove tehnoekonomske optimizacije spadaju:

- ciljevi,
- objekti,
- metode i
- uslovi

pri kojima se optimizira dati objekat

Cilj optimizacije se iskazuje preko **kriterijuma optimizacije**, odnosno **funkcije optimizacije** ili **funkcije cilja**, a **metodom optimizacije** se ostvaruje postavljeni cilj optimizacije na posmatranom objektu.

Objekata optimizacije ima mnogo, i po broju i po raznovrsnosti. Tako u mašinskoj tehnici kao objekat optimizacije može biti: neki od **procesa** kao što su *obradni, tehnološki, proizvodni, termodinamički, strujni* i sl., neki **tehnički sistem** kao što je *mašina, uređaj, saobraćajno sredstvo, instalacija, postrojenje, proizvod, inženjerska i uopšte ljudska delatnost* u nekom vremenskom domenu kao na primer *projektovanje, konstruisanje, istraživanje, upravljanje, organizovanje* itd.

Pojam tehnoekonomske optimizacije

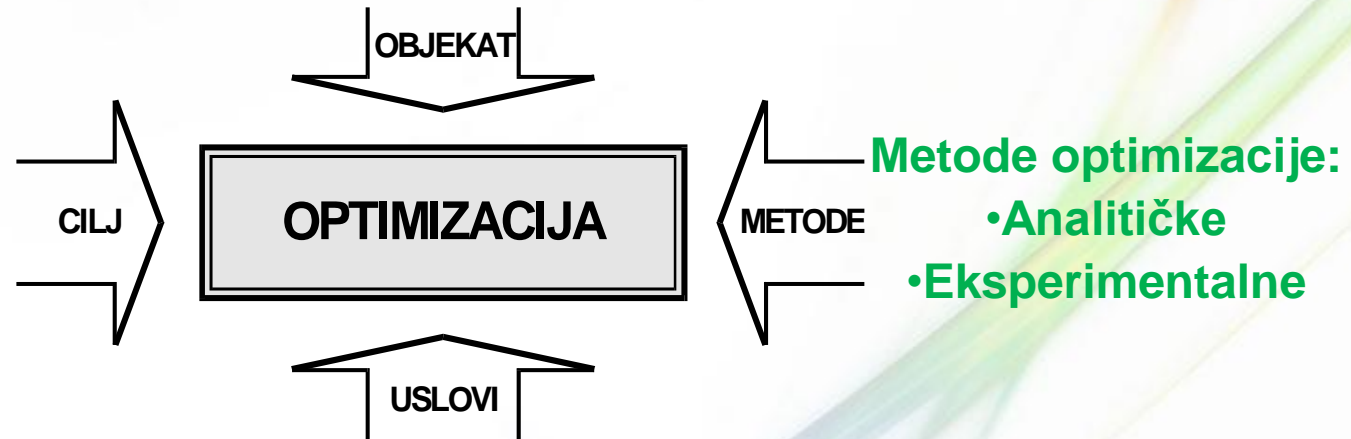
Objekti optimizacije (na čemu se vrši optimizacija):

- Procesi (obradni, tehnološki, termodinamički, ...)
- Tehnički sistem (mašina, proizvod, uređaj, postrojenje, ...)
- Inženjer. delatnost (projektovanje, konstruisanje, upravljanje, organizovanje,..)

Cilj optimizacije=

Funkcija cilja

- vreme (produkcija)
- troškovi (ekonomičnost)
- stepen iskorišćenja
- kvalitet
- dobit
- profit
- .....

Uslovi optimizacije mogu biti:

- Stohastički (sa uticajem spoljašnje sredine)
- Deterministički (bez uticaja spoljašnje sredine)

Pojam logistike proizvodnje

Logistika – logistikos - vešt u računanju,
- čovek koji procenjuje i brzo odlučuje

Logistika je delatnost koja se bavi savladavanjem prostora i vremena uz najmanje troškove.

U savremenim uslovima se najčešće koristi za označavanje poslovne funkcije i naučne discipline koja se bavi koordinacijom svih kretanja materijala, proizvoda i robe u fizičkom, informacijskom i organizacijskom pogledu.

LOGISTIKA (INŽENJERSKA) je funkcija odgovorna za kretanje materijala od dobavljača u preduzeće, kroz operacije unutar preduzeća, te od preduzeća prema kupcu.

Logistika je planiranje, izvršavanje, kontrola i upravljanje tokovima materijala (roba - sirovina, poluproizvoda, gotovih proizvoda) informacija, energije i ljudi između tačke izvora i tačke potrošnje.

Osnovni zadaci i ciljevi logistike **osigurati da**

(2) određeni materijal (sirovina, pripremak, obradak, deo..)

(3) odgovarajućeg kvaliteta

(4) u potrebnoj količini

(5) s pravim informacijama

bude raspoloživ

(6) u određenom trenutku (vremenu)

(7) na određenom mestu (savladavanje prostora)

(8) odgovarajućem korisniku

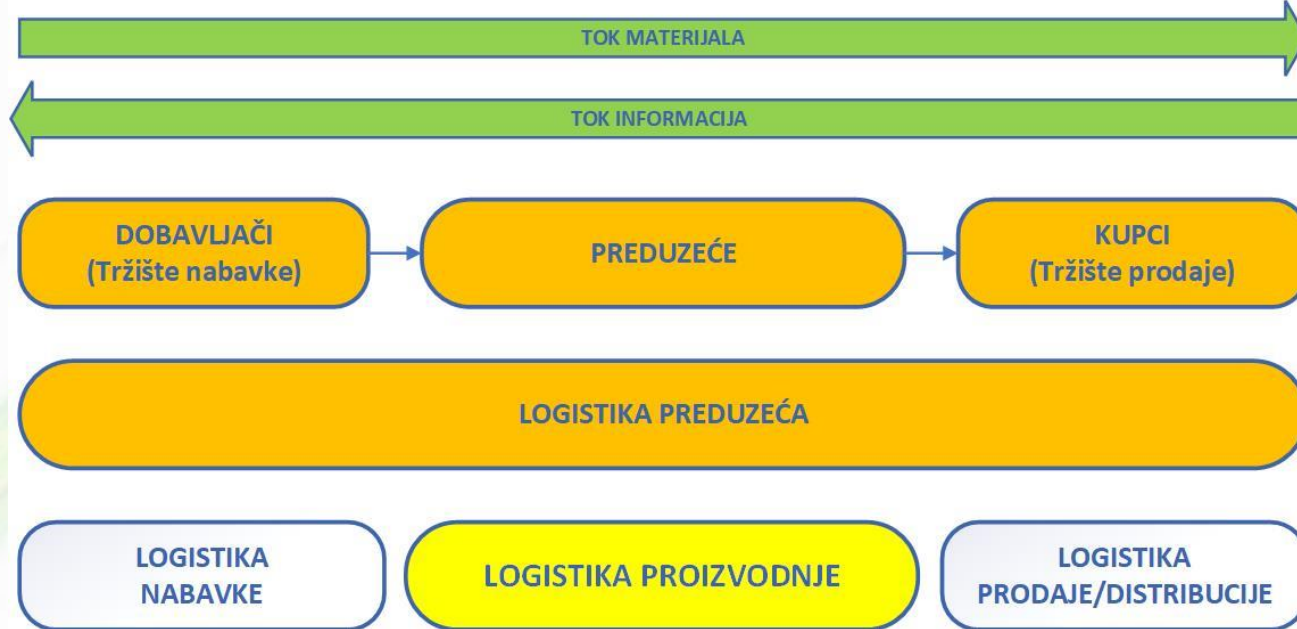
a sve navedeno

(1) s najmanjim (prihvatljivim) troškovima

Interne racionalizacije i poboljšanja ostvaruju se najčešće:

- smanjivanjem troškova
- skraćivanjem vremena (aktivnosti, puteva)
- smanjenjem prostora (operativni troškovi, putevi, vreme)
- povećanjem iskorišćenosti raspoloživih resursa (oprema, ljudi, prostor),
- povećanjem produktivnosti
- smanjenjem zaliha
- povećanjem kvaliteta logističkih aktivnosti

OPTIMIZACIJA!

Logistika preduzeća, može se definisati kao integralno planiranje, izvršavanje, kontrola i upravljanje svim internim i eksternim tokovima materijala i informacija pod odgovornošću preduzeća.

Logistika proizvodnje, kao deo logistike preduzeća, može se definisati kao planiranje, izvršavanje, kontrola i upravljanje tokovima materijala i informacija kroz proizvodni proces, odnosno unutar i između proizvodnih pogona.

Glavni cilj logistike proizvodnje je osigurati potrebne materijale (pravo mesto, pravo vreme, potrebna količina,...) u svim fazama proizvodnje, uz minimalne troškove.

Zadaci logistike proizvodnje uključuju planiranje i upravljanje proizvodnjom, ostvarivanje svih potrebnih kretanja, manipulacije i skladištenja materijala u procesima izrade i montaže, odnosno proizvodnje delova i proizvoda.

OPERATIVNA PRIPREMA Osnovna funkcija proizvodnje gde se rešavaju zadaci logistike proizvodnje orijentisan na planiranje i upravljanje proizvodnjom.

Operativna priprema proizvodnje

Operativna priprema definiše:

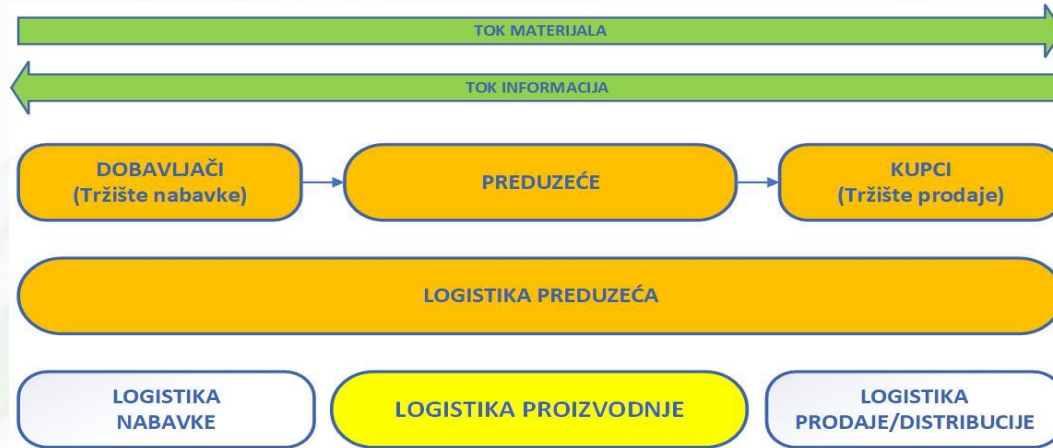
- ♦ **šta će se proizvoditi** (koji delovi, sklopovi ili proizvodi)
- ♦ **u kojim količinama** (obim i serije),
- ♦ **kada će se proizvoditi** - vremenski se definišu **temini realizacije** (početka i završetka) **aktivnosti procesa proizvodnje**,
- ♦ dinamički se **planiraju** (vremenski) **materijalni, proizvodni i ljudski resursi**.

Na osnovu operativne dokumentacije **proizvodnja se lansira, kontroliše-upravlja i optimizuje**, uz definisanje **zaliha materijalnih resursa**.

Osnovni zadaci operativne pripreme su:

- ♦ Planiranje proizvodnje
- ♦ Lansiranje proizvodnje
- ♦ Praćenje-upravljanje proizvodnjom
- ♦ Organizacija materijalnih resursa

Osnovni izlazni rezultat je operativna/radna dokumentacija (planovi proizvodnje, radni nalozi....)

Logistika nabavke, može se definisati kao planiranje, izvršavanje, kontrola i upravljanje tokovima robe/materijala i informacija od dobavljača do preduzeća.

Zadaci logistike nabavke obuhvataju aktivnosti **osiguranja materijala svim procesima u preduzeću**. Ostvaruje se **tok materijala između tržišta-nabavke i preduzeća**, putem *ulaznog transporta, ulaza materijala u preduzeće (prijem materijala, istovar) i skladištenja (manipulisanje robom/materijalom i uskladištenje u ulaznom skladištu)*.

Cilj logistike nabavke je uz najmanje troškove osigurati (u potrebno vreme, količini, zadovoljavajućeg kvaliteta,...) potrebne sirovine i poluproizvode za proizvodnju.

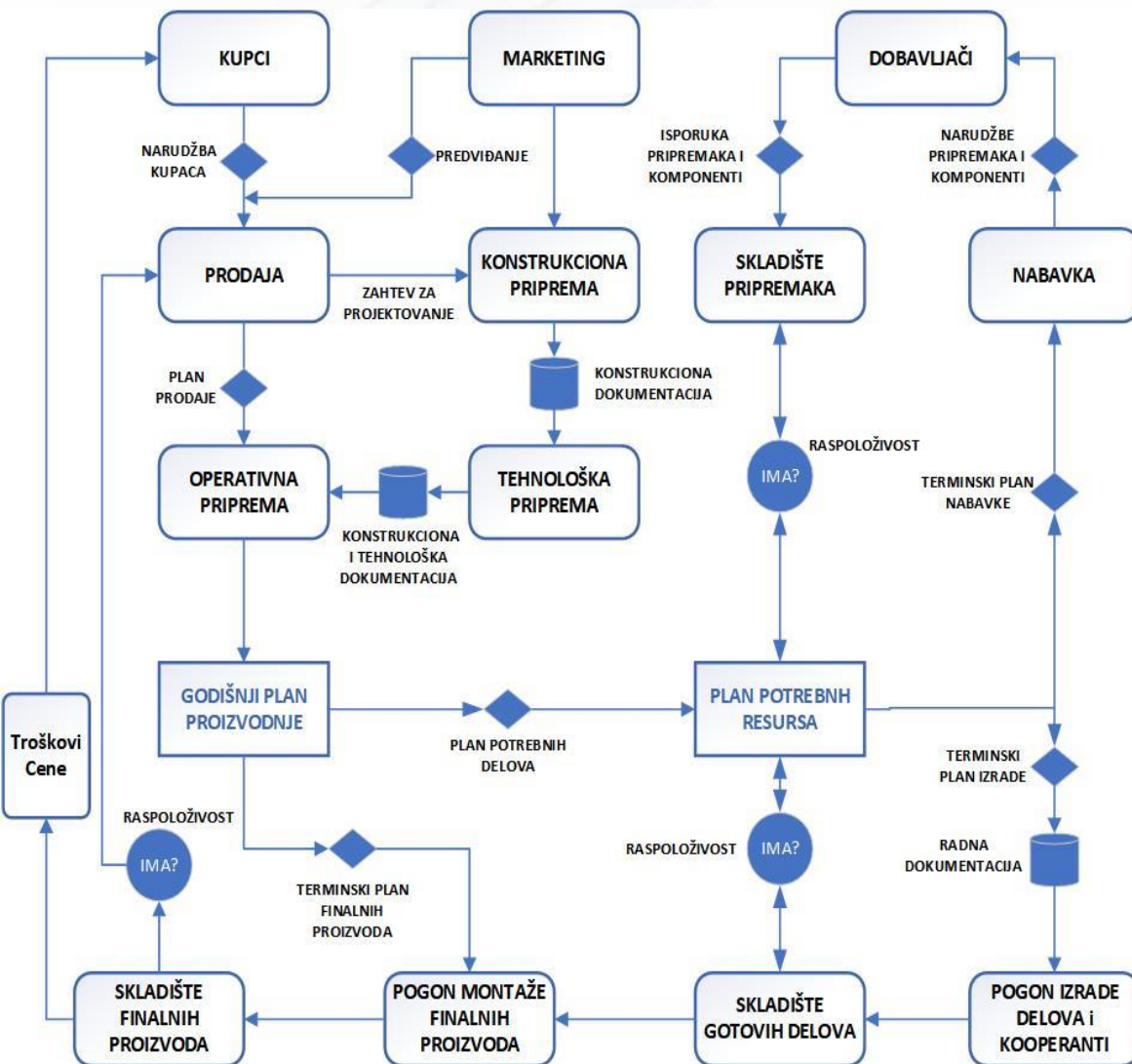
Logistika prodaje, može se definisati kao planiranje, izvršavanje, kontrola i upravljanje tokovima robe/materijala i informacija od proizvođača do kupaca.

Zadaci logistike prodaje su **podrška svim operacijama u procesima distribucije i prodaje gotovih proizvoda kupcima**. Obuhvaćaju čitav niz aktivnosti kao npr. *oblikovanje prodajne mreže, istraživanje potreba tržišta, upravljanje skladištem gotove robe i distribucijskim centrima, planiranje transporta i skladištenja, komisioniranje robe, pakovanje i dr.* Ostvaruje se tok materijala između preduzeća i kupaca, pri čemu se fizički tok ostvaruje aktivnostima komisioniranja, pakovanja, pretovara, transporta i skladištenja.

Cilj logistike distribucije je dostaviti robu kupcima (u potrebno vreme, količini i kvalitetu) uz najmanje troškove.

Logika tokova aktivnosti u proizvodnom sistemu

Na osnovu zahteva *tržišta* - NARUDŽBINA KUPCA ili *marketing služba* na osnovu statističkih prognoza i istraživanja tržišta kreira PLAN POTRAŽIVANJA kao ulazni podataka za *službu prodaje*.

Funkcije *marketinga i prodaje* definišu ZAHTEV ZA PROJEKTOVANJE PROIZVODA službi *konstrukcione pripreme*

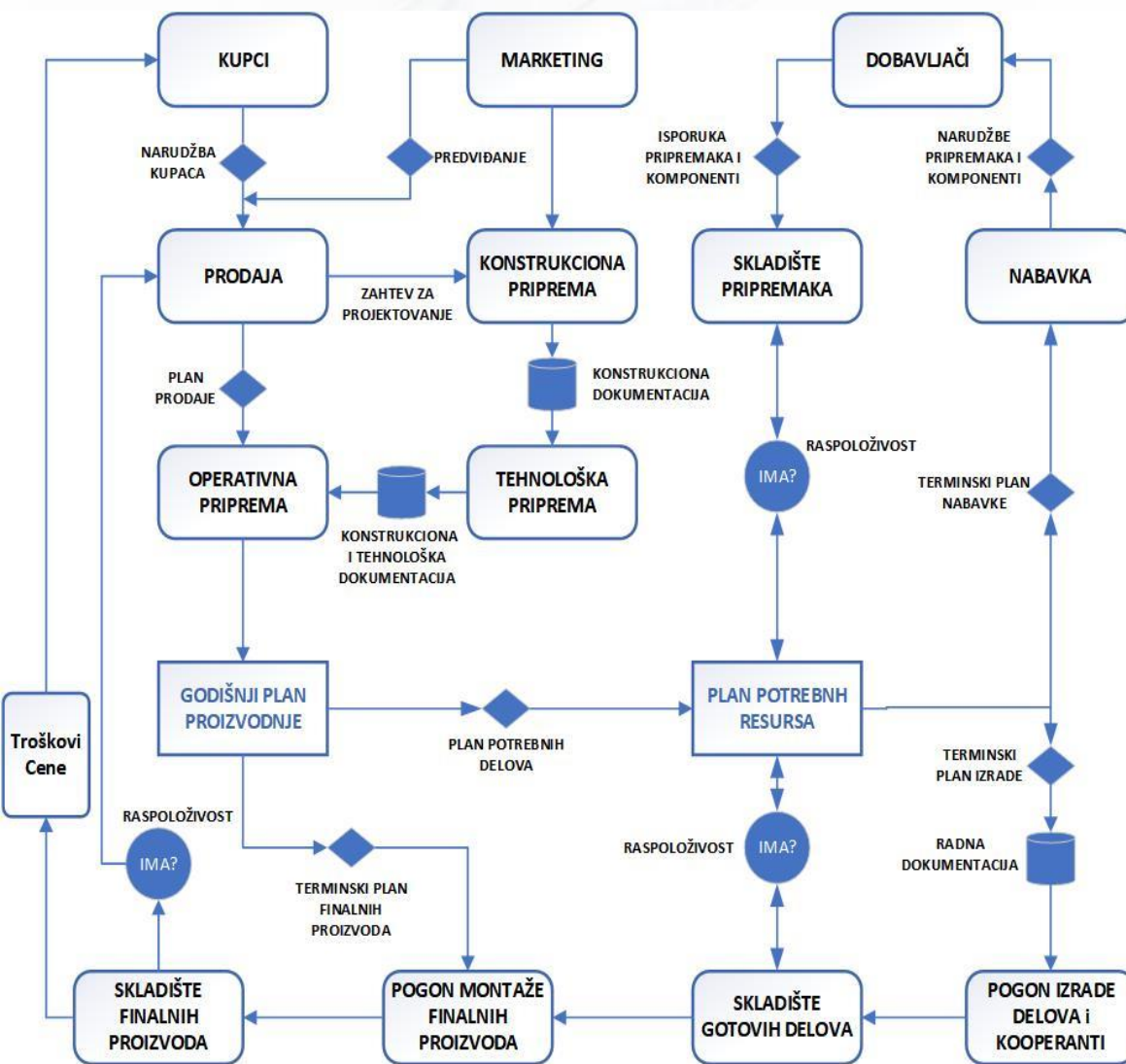
Konstrukciona priprema kreira KONSTRUKCIONU DOKUMENTACIJU i prosleđuje je *tehnološkoj pripremi*.

Tehnološka priprema kreira TEHNOLOŠKU DOKUMENTACIJU i prosleđuje je *operativnoj pripremi*.

Funkcija prodaje na bazi konsultacija sa funkcijama marketinga i pripreme proizvodnje (konstrukciona, tehnološka i operativna priprema) kreira PLAN PRODAJE.

Služba *nabavke* kreira NARUDŽBU priprema i komponenti i prosleđuje *dobavljačima* koji vrše ISPORUKU priprema i komponenti u skladište.

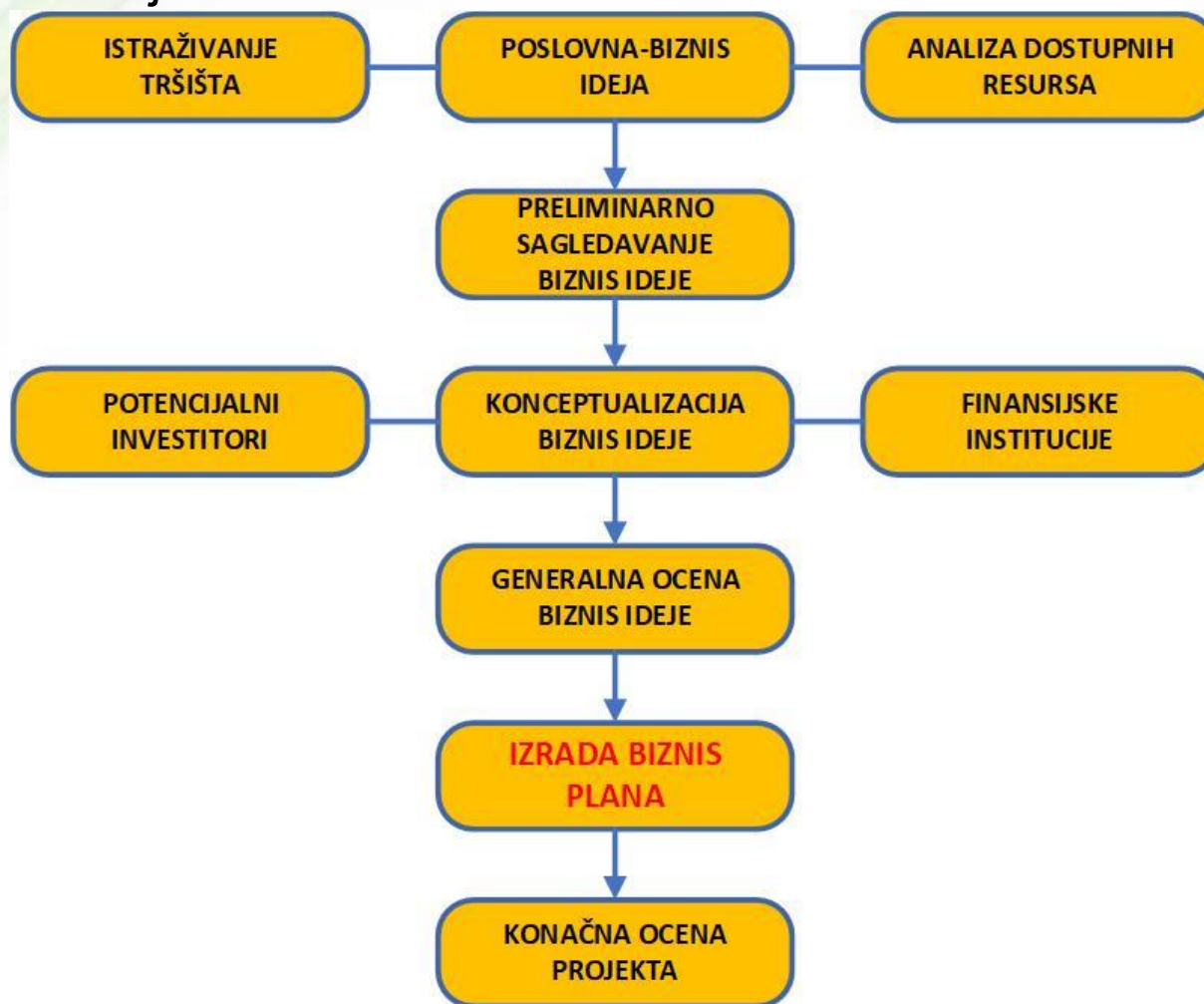
Služba operativne pripreme na osnovu terminskog plana izrade definiše NALOGE ZA IZRADU pri čemu se kreira RADNA DOKUMENTACIJA i prosleđuje u *proizvodnju* (pogon za izradu delova i pogon montaže sklopova i proizvoda) ili pak *kooperantima*. Finalni delovi se skladište u skladište gotovih delova, a finalni proizvodi u skladište finalnih proizvoda.

Radna dokumentacija služi i kao povratna informacija o realizaciji radnih naloga i stanja skladišta. Na osnovu toga vrši se fino planiranje pri izradi terminskih planova (mesečni, nedeljni, dnevni)

Nakon montaže finalnih proizvoda izveštava se služba prodaje i vrši isporuka proizvoda kupcima

Planiranje poslovanja-Biznis plan

Izrada biznis plana predstavlja jednu fazu razvoja i implementacije **projekta**. Na slici (univerzalni algoritam procesa upravljanja projektima) je prikazano šta prethodi izradi biznis plana, kada se pristupa njegovoj izradi i kako teče proces odlučivanja.

Opšti principi ocene biznis ideje:

- Biznis ideja mora imati **realnu zasnovanost i prepoznatljivu tržišnu vrednost**
- Mora **postojati tržište** i jasna **koncepcija nastupa na tržištu**
- **Kompetitivne prednosti proizvoda** (ili usluge) koje ga izdvajaju od konkurencije
- **Planiranje** mora da se zasniva na **realnim, praktično ostvarljivim ciljevima, podacima i pretpostavkama**
- Mora postojati **dobar menadžerski (upravljački) tim kao i organizaciona struktura** koja može da iznese čitav projekat

Biznis plan, dakle treba da se radi tek onda **kada je jasno i precizno definisana biznis ideja**, kada su **jasno i precizno definisani resursi (pre svega, koliko kapitala-novca postoji i koliko kapitala nedostaje)** i kada je, što je više moguće, **definisan vremenski okvir u kome bi ova ideja-projekat mogla da se razvije.**

Sama izrada biznis plana biće znatno olakšana, ako se u prvom koraku “skiciraju” osnovne karakteristike tekućeg poslovanja firme, kao i neki opšti razvojni ciljevi.

BIZNIS PLAN je metodološka obrada poslovne ideje kojom se dokazuje opravdanost njene realizacije, pri čemu pojam “metodološka obrada” podrazumeva da se provera ideje vrši prema nekom priznatom uputstvu, tj. metodologiji, koja definiše formu i sadržaj biznis plana. On ustvari predstavlja ono što svaki preduzetnik treba da uradi pre nego što se upusti u bilo kakvu poslovnu avanturu.

Biznis plan je rezime prošlih, sadašnjih i budućih aktivnosti preduzeća, odnosno najefikasniji način kako da iz prošlosti (sadašnjosti) stignete do budućnosti.

Biznis plan je pažljivo planiranje i testiranje poslovne ideje, kojim se pokazuje da li ona ima finansijskog i operativnog smisla.

Biznis plan je plan vizije preduzeća, put od želja do stvarnosti. U njemu su postavljeni ciljevi, analizirane osnovne slabosti i najznačajnije prednosti planiranih aktivnosti i u skladu sa tim utvrđena osnovna strategija njegovog sprovođenja.

Biznis plan utvrđuje trenutnu poziciju preduzeća. Izrada biznis plana je razvojni proces testiranja početne poslovne ideje, ocene njenih realnih biznis šansi u tržišnom okruženju, projekcije realizacije i načina ostvarenja.

Sam naziv dokumenta kojim se ispituje poslovna ideja nije definisan zakonom ili propisom, pa se pored ovog naziva često srećemo sa terminima: *investicioni program, investiciona studija, fizibiliti studija, studija izvodljivosti, studija mogućnosti, elaborat, poslovni plan* itd. Naravno radi se o istoj stvari, a sam naziv obično definišu firme, banke, fondovi, donatori, poslovni partneri itd.

U malim preduzetničkim poduhvatima koji ne zahtevaju velika finansijska ulaganja ovaj dokument ima naziv BIZNIS PLAN, što je slučaj kod nas, dok u većim finansijskim ulaganjima on ima drugačiji naziv.

Biznis plan se radi uvek kada se proverava neka poslovna ideja, pa i kada ona ne zahteva finansijska ulaganja, kao što su:

- **startovanje biznisa**
- **širenje biznisa**
- **razvoj novih proizvoda**
- **obezbeđenje finansijskih sredstava**
- **donošenje menadžerskih (upravljačkih) odluka**
- **kontrola poslovanja**

Kod nas se najčešće radi kada se obraćamo kreditorima ili saulagačima (što nije baš dobro).

Biznis plan treba da sadrži:

1. Podatke o investitoru:

- istorijat
- organizacionu i kadrovsku strukturu
- imovinu kojom investitor raspolaže
- predmet poslovanja
- geografsko tržište na kome je prisutan
- najvažnije kupce i dobavljače
- glavne konkurente i poziciju firme u odnosu na njih
- finansijsku analizu dosadašnjeg poslovanja

2. Podatke o biznis planu:

- opis predmeta novog biznisa i poređenja sa istim konkurentskim firmama
- plan tržišta prodaje
- plan tržišta nabavke sirovina
- tehničko-tehnološku koncepciju i veličinu ulaganja
- lokaciju novog biznisa
- analizu uticaja biznisa na okolinu
- dinamiku realizacije investicije
- organizacione aspekte
- finansijsku analizu (bilans stanja, bilans uspeha, statičku i dinamičku ocenu biznis plana, senzitivnu analizu...)

OSNOVNO ŠTO PREDUZETNIK SAZNAJE IZ BIZNIS PLANA JE DA LI TREBA REALIZOVATI IDEJU I UĆI U BIZNIS ILI NE.

Ako je rezultat pozitivan i biznis plan korektno urađen **saznaće se:**

- **DA LI JE TRŽIŠTE NABAVKE I PRODAJE DOKAZANO**
- **KOLIKI JE MOGUĆI PROFIT U NORMALNIM USLOVIMA,**
- **GDE SU DONJE GRANICE NORMALNOG POSLOVANJA**
(kako podnosi smanjenje obima proizvodnje, povećanje troškova poslovanja-sirovina, energenata, plata, pad prodajnih cena proizvoda, porast vrednosti investicije, pad stepena iskorišćenja resursa.....)